

Z Plzně do Ósaky. Komiks Hikobae míří na světovou výstavu

9.6.2025 - Monika Bechná | Západočeská univerzita v Plzni

Hikobae propojuje japonskou každodennost s evropským výtvarným pohledem. Ilustrátoři vedení Václavem Šlajchem, komiksovým autorem a vedoucím ateliéru Mediální ilustrace na Fakultě designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity v Plzni (FDU ZČU), a jeho asistentkou Dominikou Lizoňovou zpracovali 15 scénářů básníka a kurátora Jeana-Gasparda Páleníčka, který v Japonsku dlouhodobě působí. Komiks navazuje na předchozí titul Iogi, oceněný Japan International Manga Award a Zlatou stuhou. Tvůrci se tentokrát vydávají do méně známých zákoutí Japonska a knihu představí mimo jiné na světové výstavě Expo 2025 v japonské Ósace. O jejím vzniku, tématech i práci v ateliéru jsme hovořili s Václavem Šlajchem, Dominikou Lizoňovou a autorem scénáře Jeanem-Gaspardem Páleníčkem.

Kniha Hikobae navazuje na úspěšný projekt Iogi. Václave, co vás přivedlo k myšlence vytvořit komiks o každodenním životě v Japonsku a proč jste se rozhodli v tomto tématu pokračovat?

Obyčejný všednodenní život v Japonsku je velmi vzdálený našim evropským představám. Když se řekne Tokio, spousta lidí si představí přelidněné metro, klastry mrakodrapu kolem stanice Shinjuku nebo ikonickou křižovatku na Shibuji, kterou proudí tisíce lidí tam a zpátky. To jsou ale dopravní body, kudy běžný Japonec chodí do práce a z práce a jeho hlavním cílem je tahle místa co nejrychleji opustit. Nás zajímalo, jak se žije v rezidenčních čtvrtích, jakou realitu představuje „normální život“ daleko od blikajících křižovatek velkoměsta. Když jsme ale dokončili první knihu, zjistili jsme se scenáristou J.G. Páleníčkem, že máme tematicky stále „nabito“ a že by byla škoda neotevřít další témata.

Jak probíhal výběr lokalit a témat pro jednotlivé příběhy? Navštívili jste všechna místa osobně?

V tomto ohledu hrály hlavní roli Páleníčkovy znalosti a inspirační zdroje. Mnohé příběhy jsou založeny na jeho odžitých zkušenostech a na setkáních s konkrétními lidmi. Přestože jsme během společného výjezdu do Japonska nestihli navštívit všechna místa a potkat všechny protagonisty příběhů, Jean-Gaspard nepsal o místech, na kterých by nebyl.

Nejvíce emotivní bylo určitě naše setkání s osazenstvem mateřské školky Nakase v Tokiu, právě nedaleko stanice jménem Iogi. Do školky jsme šli v domněnání, že dojde k nějakému tomu obligátnímu zdvořilému seznámení a pak zase rychle půjdeme, odkud jsme přišli. Místní se ale rozhodli strávit s námi celý den. Okamžitě jsme nasákli jakýmsi místním (až mystickým) klidem a pak se nám z toho výjimečného místa vůbec nechtělo. Úplně cizí lidé, které jsme nikdy předtím neviděli, najedou jako by se stali naší rodinou. Když jsme školku opouštěli, mávali nám od vrat a dívali se za námi tak dlouho, dokud jsme nezmizeli za horizontem. Přiznávám, my citlivější jsme brečeli. Nejveselejší pak (nepřekvapivě) byla návštěva tradičního sakévaru pana Honkeho. Tam jsme si odžili pravý japonský venkov se vším všudy.

Dominiko, ovlivnila práce v Japonsku výtvarný projev studujících?

Prostředí Japonska mělo vliv spíš na technické dovednosti studentů než na samotný styl kresby. Během pobytu měli možnost osvojit si práci s brushpeny – kaligrafickými pery, která byla překvapivě dostupná téměř na každém rohu, často i v běžných večerkách. Tento nástroj si rychle oblíbili pro

jeho výrazovou pružnost a možnost jemné, detailní kresby. Všichni studenti si vedli skicáky, do nichž zachycovali drobné výjevy ze svých zážitků – ať už šlo o pohledy z nespočetných cest vlakem, nebo dojmy z návštěv muzeí, galerií a pouličního dění.

Setkali jste se během práce na knize s nějakými kulturními výzvami nebo nedorozuměními, pane Páleníčku?

Jedním z účelů Hikobae, ale již také Iogi, bylo právě pokusit se neulpívat na povrchu. Z minulosti známe několik projektů, i komiksových, kde tvůrci ze zahraničí pobývali v Japonsku, většinou po nějakou omezenou dobu, a na svá první setkání pak reagovali v díle, které museli vytvořit v rámci projektu či grantu, tedy často bez dostatečného odstupu, který by jim umožnil místní realitu nějak podstatněji reflektovat. Takže výsledek vypovídá spíše o setkání s radikální odlišností než o samotném životě lidí. Proto jsme také volili místa spíše vzdálená moderním městským centrům, která lépe vypovídají o běžné každodennosti. Proto také některé příběhy Hikobae vycházejí z autentických svědectví skutečných osob, například Teppei Terady, potomka důležité rodiny tvůrců keramiky nebo architekta Kazuhira Tómy. Nebo se zaměřují na přesné zachycení některých činností, například na specifický proces výroby sake.

Nečekané, ale potěšitelné bylo pro nás vidět fotografie Čechů na sociálních sítích, kteří knihu Iogi použili jako svého druhu atypický průvodce po jiném, snad autentičtější Japonsku a kteří obcházeli více méně obskurní místa na okraji Tokia, která jsou zachycená v našich komiksech.

Václave, jak na vaši práci reagovali sami Japonci, kteří jsou v knize zachyceni, nebo jejichž svědectví jste využili?

Všichni reagovali pozitivně a samozřejmě s tradiční japonskou skromností. Keramik Teppei Terada, kterého jsme navštívili v jeho dílně v městečku Seto, například vyzdvihl ilustraci, na níž je zachycen, jak se klaní zapálené peci před pálením svých uměleckých děl a výrobků. Ten komiksový panel mu podle jeho slov připomněl, že úklon před ohněm není jen běžný zvyk, který vlastně dělá celý život napůl automaticky. Že má svůj význam. Je v něm prosba, poděkování, pokora.

V čem je specifická estetika japonského komiksu a jak si vysvětlujete poměrně masivní oblibu japonské mangy a vůbec japonské kultury v Evropě a v Česku?

Estetiku japonského komiksu ctíme především pro její rafinované kompozice a tradičně sofistikovanou paneláž. A opět – „manga“ má skutečně mnohem více estetických odstínů, než jen ty provařené a protivné pajduláky s velkýma očima. Japonsko má v místním kulturním bohatství (jak tradičním, tak současném) opravdu silný „soft power“ kapitál a umí s ním také velmi obratně zacházet. Současná mladá evropská generace vidí v Japonsku cool zemi z úplně jiných důvodů, než třeba mileniálové nebo boomeři.

Dominiko, kniha Hikobae bude prezentována na Expu v Ósace. Můžete prozradit více detailů o této prezentaci?

V rámci programu proběhnou dvacetiminutové komentované vstupy, během nichž bude stručně představen celý projekt a vybrané komiksy. Prezentaci se snažíme co nejlépe přizpůsobit dostupné technice v českém pavilonu, s jejím průběhem nám pomůže Lukáš Kellner ze studia Multilab na Sutnarce. V současnosti jsme ve fázi příprav videomappingu a krátkých animací vybraných komiksů, na kterých spolupracujeme s několika ateliéry na fakultě.

<https://info.zcu.cz/Z-Plzne-do-Osaky--Komiks-Hikobae-miri-na-svetovou-vystavu/clanek.jsp?id=8203>